

In de houdgreep van Kim Jong-il

(Waarom China Noord-Korea blijft steunen)

Noord-Korea heeft provoceren tot kunst verheven. Het afgelopen jaar voerde het land verboden rakettesten en een atoomproef uit. Ook dreigde het land de wapenstilstand met Zuid-Korea op te zeggen. China lijkt het laatste land ter wereld dat Noord-Korea de hand boven het hoofd houdt. Dat gebeurt tegen wil en dank, want de Chinese regering heeft weinig keus.

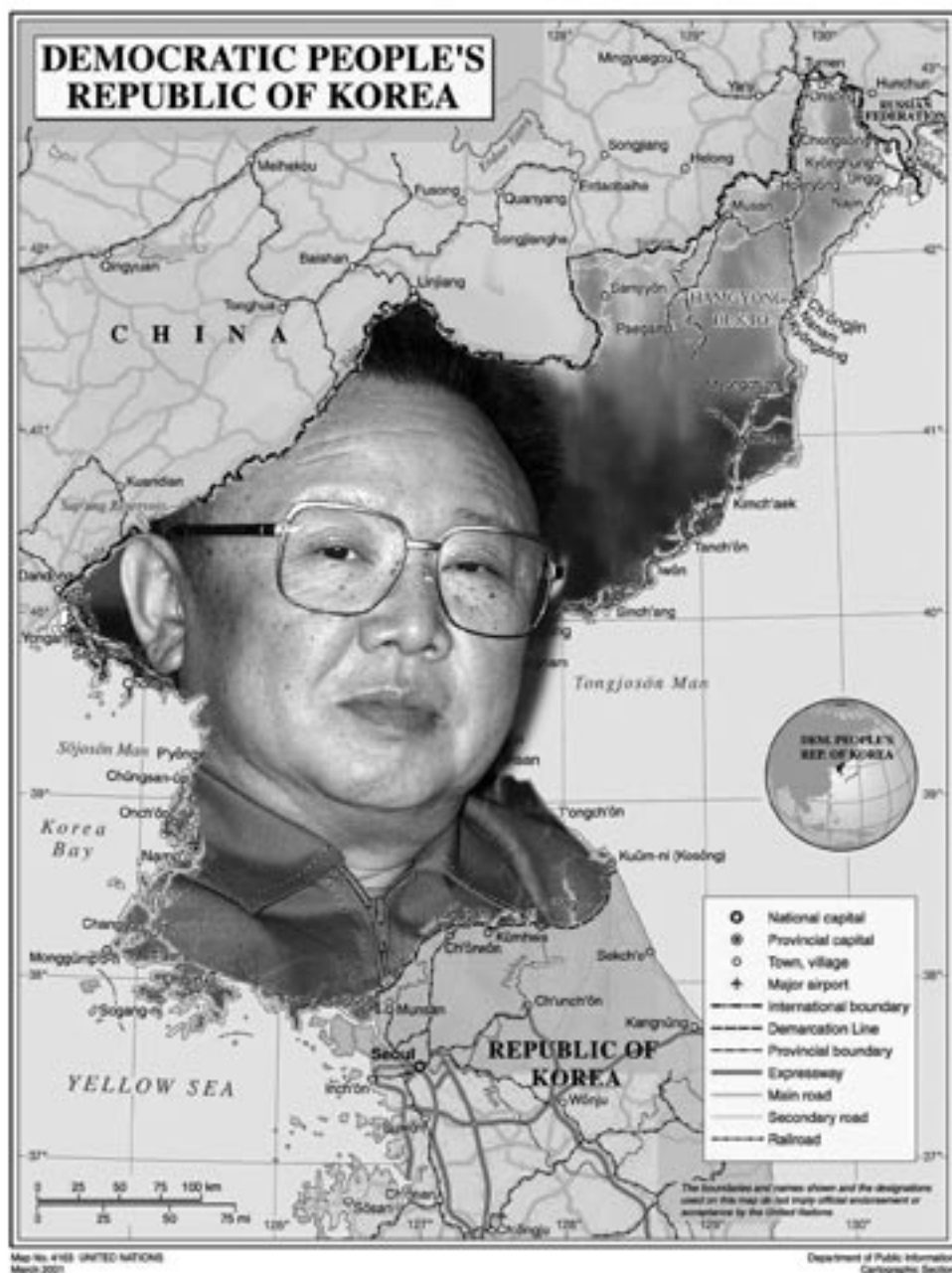
door Sico van der Meer

China heeft Noord-Korea de afgelopen circa zestig jaar voortdurend gesteund, niet alleen economisch en politiek, maar zelfs militair (tijdens de Korea-oorlog van 1950-1953). Tegenwoordig is Noord-Korea nog steeds zeer afhankelijk van China. Vrijwel alle buitenlandse handel vindt plaats met China. China levert zowat alle elektriciteit en brandstof aan Noord-Korea waarvoor nauwelijks hoeft te worden betaald. Politiek gezien houdt China Noord-Korea voortdurend uit de wind als de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties probeert strengere sancties tegen het land in te stellen. Toch zit de Chinese regering met Noord-Korea in haar maag. Ook in Peking vindt men dat het regime van Kim Jong-il veel te veel ongewenste activiteiten en provocaties onderneemt. China heeft echter weinig keuze. Hoe vervelend het ook is, beëindiging van de steun aan Noord-Korea zal waarschijnlijk nog negatiever uitpakken dan ermee doorgaan.

Verlangen naar stabiliteit

De belangrijkste reden om Noord-Korea te steunen, is het Chinese verlangen naar veiligheid en stabiliteit aan de eigen zuid-oostgrens. China ziet Noord-Korea vanouds als een (communistische) bufferstaat die de invloedsfeer van de Verenigde Staten op afstand houdt. De Amerikanen zitten al veel te dicht op de huid van China, zo is de gedachte. Onder andere Zuid-Korea, Taiwan en Japan worden tot de Amerikaanse invloedsfeer gerekend, met hun democratische politieke stelsels en bovenal de vele in die landen gelegerde Amerikaanse militairen. Vooral Taiwan is in dit kader de Chinezen een doorn in het oog. Er is Peking veel aan gelegen om Noord-Korea te behouden als bufferstaat tussen China en Zuid-Korea. De laatste jaren stelt Noord-Korea de Chinese vriendelijkheid echter nadrukkelijk op de proef. Ook China gaat zich steeds ongemakkelijker voelen bij de provocaties jegens de internatio-

>

Peking is erop gebrand Noord-Korea te behouden als bufferstaat
tussen China en Zuid-Korea

nale gemeenschap door Kim Jong-il en zijn regime. Al het militaire en nucleaire tromgeroffel komt de stabiliteit in de regio niet ten goede. Veel verschillende opties heeft Peking echter niet: handhaven van de steun of terugschroeven ervan, dat zijn de twee keuzes. Aan beide kleven echter risico's als het gaat om de veiligheid en stabiliteit in de regio die China zo belangrijk vindt.

Steun handhaven?

Als China doorgaat met het steunen van Noord-Korea is de kans groot dat Kim Jong-il en de zijnen doorgaan met het provoceren van de internationale gemeenschap. Het Noord-Koreaanse regime lijkt niet bereid om water bij de wijn te doen wat betreft het nucleaire wapenprogramma en de ontwikkeling van militaire raketten. Het feit dat er nog steeds af en toe schepen met wapenleveranties van Noord-Korea aan landen als Iran en Myanmar worden ontdekt, wekt ook veel internationaal ongenoegen. Nu gaat het nog vooral om conventionele wapens, maar de verkoop van nucleaire wapentechnologie door Noord-Korea wordt als een groot risico gezien. Scenario's waarin Pyongyang Osama bin Laden aan een kernwapen helpt, werken nu nog op de lachspieren. Toch is het lastig om in te schatten hoe ver Noord-Korea gaat om geld te verdienen waarmee de luxueuze levensstijl van de elite gefinancierd wordt. De regering is immers ook al nauw betrokken bij internationale criminaliteit in de vorm van productie en smokkel van drugs en vals geld en bij illegale goknetwerken. Dit alles wordt gecombineerd met provocaties zoals het gevangen nemen van Zuid-Koreaanse vissers, het doodschieten van Zuid-Koreaanse grenstoeristen en het plotseling openzetten van stuwdammen die leiden tot waterrampen in Zuid-Korea. Ook de binnenlandse situatie is weinig rooskleurig, de mensenrechten worden bijvoorbeeld in zeer ernstige mate geschonden.

Hoe lang accepteert de internationale gemeenschap deze 'paria-staat' nog? Zal er een moment aanbreken waarop Noord-Korea te ver gaat, ook met betrekking tot het nucleaire programma? Wanneer wordt er een internationale militaire operatie opgestart om het regime van Kim Jong-il omver te werpen? Op dit moment is zo'n interventie nog niet aan de orde, maar een dergelijk scenario beangstigt sommige Chinese beleidsmakers. Buitenlands ingrijpen zal hoe dan ook leiden tot het ineensstorten van de Noord-Koreaanse maatschappij, met chaos en vluchtelingenstromen naar China tot gevolg. Maar ook zal Noord-Korea zich na een regimeverandering vermoedelijk herenigen met Zuid-Korea en zo in de Amerikaanse invloedssfeer belanden. Kortom, als Noord-Korea te ver doorschiet met provoceren, staan er straks alsnog Amerikaanse militairen aan de Chinese grens. Bovendien lijdt China intussen steeds meer internationaal gezichtsverlies door de aanhoudende steun aan Noord-Korea. Terwijl China juist op zoek is naar een meer verantwoordelijke rol op het internationale toneel, is de steun aan Noord-Korea discutabel te noemen.

Steun beëindigen?

Aan de andere kant is het beëindigen van de steun aan Noord-Korea ook geen optie. Zonder Chinese economische hulp stort Noord-Korea zonder twijfel in. De economie van het land is in zijn huidige opzet totaal niet levensvatbaar en stopzetting van Chinese steun zal leiden tot hongersnood en een nijpend gebrek aan energie. Ook zal waarschijnlijk een machtsstrijd binnen de elite losbarsten zodra die het geprivilegieerde luxeleventje moet opgeven door gebrek aan geld en luxegoederen. Een ineensstorting van het Noord-Koreaanse staatsbestel zal dan ook onvermijdelijk zijn zodra de Chinese steun zou stoppen. Zo'n implosie van de staat zal grote chaos tot gevolg

**Voorlopig lijkt
'pappen en nathouden'
de veiligste strategie
ten aanzien van
Noord-Korea**

hebben. Grote stromen vluchtelingen zullen proberen naar China te komen en dit zal onrust veroorzaken in de noordoostelijke provincies van China. Het verkrummelende centrale gezag in Noord-Korea zal volgens sommige scenario's worden overgenomen door lokale krijgsheren die aan zware wapens geen gebrek hebben. Zo kan het land, nog meer dan nu al het geval is, een 'zwart gat' gaan vormen waar criminelen en terroristen ongezien en ongestraft hun gang kunnen gaan. Uiteindelijk zal ook in deze situatie internationaal ingrijpen voor de hand liggen. Niet alleen om humanitaire redenen, maar ook uit veiligheidsoogpunt zullen veel landen een ineengestort Noord-Korea willen stabiliseren. Ook een dergelijk internationaal optreden zal waarschijnlijk leiden tot een hereniging met Zuid-Korea en het opschuiven van de Amerikaanse invloedssfeer naar de Chinese grens.

Weinig keuzemogelijkheden

Op de lange termijn heeft China zo gezien weinig keuze. Zowel bij het doorzetten als het beëindigen van de steun aan Noord-Korea is het risico aanwezig dat het land instabiliteit

aan de Chinese grens veroorzaakt of overgaat van de Chinese naar de Amerikaanse invloedssfeer. Op de korte termijn lijkt daarom het huidige beleid de beste optie. Zolang China economische en politieke steun aan Noord-Korea blijft leveren, zal het land in elk geval niet meteen in elkaar storten, met chaos en wellicht buitenlands ingrijpen tot gevolg. Ook heeft China met die steun in elk geval nog een heel klein beetje invloed op de machthebbers in Pyongyang, hoewel die zich de afgelopen jaren weinig van hun Chinese weldoener hebben aangetrokken. Kim Jong-il en de zijnen zien namelijk zelf ook hoe ze China 'in de houdgreep' hebben, en spelen soms bewust de 'instabiliteitskaart': als China moeilijk gaat doen, krijgt het er niets dan chaos en instabiliteit voor terug.

Als de Chinese regering werkelijk zou vinden dat Noord-Korea te ver gaat en dat het internationale gezichtsverlies voor China te groot wordt, zou het de duimschroeven verder kunnen aandraaien bij Noord-Korea. De vraag blijft echter tot hoe ver dat kan zonder dat het land instort, iets dat China koste wat kost wil voorkomen. Voorlopig lijkt 'pappen en nathouden' daarom de veiligste strategie voor Peking. Vergeleken bij de andere mogelijkheden lijkt de huidige situatie de minst schadelijke, dus dient die zolang mogelijk gerekt te worden. Daarom zal de Chinese regering Noord-Korea blijven steunen, intussen pogend om het regime op zijn minst een beetje tot rede te brengen. En intussen probeert China ook andere landen, met name de Verenigde Staten, zodanig gerust te stellen dat ze zich voorlopig op een afstand van Noord-Korea blijven houden. Meer valt er voor China momenteel niet te doen, daarvoor is de bewegingsruimte jegens Noord-Korea te gering. 友

Sico van der Meer is onderzoeker bij Instituut Clingendael.